

Kedves Testvérek!

A mai evangéliumban nem egyszerűen csak arról hallottunk, hogy egy ember nem segített, jött egy másik ember, az sem segített, végül egy harmadik ember segített. Nem erről hallottunk, hanem arról, hogy van három ember, aki történetesen kétségkívül három személy, de mind a három ember valamilyen csoportnak a tagja. A szentíró azt mondja Jézus szava nyomán, hogy nemcsak arról van itt szó, hogy két ember nem segített, a harmadik igen, hanem hogy egy pap, aki a papi rendbe tartozik, nem segített, a csoport tagjaként sem segített, nem csak egyénként nem segített. Egy levita ment arra, nem csak egyénként nem segített, hanem mint levita a levitákhoz tartozó nem segített. Végül a harmadik ember sem pusztán csak, mint egy egyén segített, hanem azt mondja Jézus, hogy ő egy szamaritánus volt, a szamaritánusok csoportjának a tagjaként is segített, nem csak magánemberként.

Jézus és a törvénytudó beszélgetése sem pusztán csak két, mondjuk magánember beszélgetése, pusztán csak két egyén beszélgetése, hiszen hát a szentíró nagyon pontosan megmondja, egy törvénytudó volt, vagyis, aki a törvénytudók csoportjába tartozik. A törvénytudó, hogyan szólítja meg Jézust? „Mester.” Vagyis nemcsak egy személyt kérdez ő, hanem egy rabbit, a rabbik csoportjába tartozó személyt kérdez.

Amikor Jézus válaszol, nem tudjuk pontosan, hogy most ezt ő Jézusként mondja, vagy rabbiként mondja a törvénytudónak, hogy cselekedjél így. A fordulat itt megtörténik, mert egyszer csak hirtelen, minthogyha a törvénytudó már nemcsak törvénytudóként és magánemberként kérdezne. Ahogy igazolni akarja magát, előtérbe kerül az, hogy most ő már magánemberként, személyként akar kérdezni, így kérdezi, hogy „Jó, de ki az én felebarátom?” Hirtelen szorult helyzetben találja magát. Ez a pillanat, amikor Jézus is már nem csak rabbiként válaszol, hanem egyénként, személyként, magánemberként is, most mondjuk így az egyszerűség kedvéért. Ez miért érdekes? Azért, mert azt a kérdést veti föl számunkra, hogy „Lehetséges-e az, hogy én magánemberként vagy egyénként segítenék, egy csoport tagjaként viszont nem?”

Mert a mai történet erről is szól. Lehetséges, hogy az a pap egyébként magánemberként segített volna annak a rászorulóknak. Miért nem segített? Mert papként papi feladatait ment el ellátni Jeruzsálembe, és a csoportnak a normája az volt, hogy őrizkedjen például attól, hogy halotthoz érjen, akármilyen beteghez sem érhetett. Tehát van a papoknak a normája, és ő ezt a normát kívánta megtartani, azért, mert a csoport normáit, ha megtartja, akkor a csoport tagjaként a nép számára el tudja végezni a papi feladatait. A levita sem pusztán csak rossz szándékból, mert rossz ember volt, nem segített. Hát tudjuk, hogy levitaként megy föl Jeruzsálembe az áldozatok elvégzésére, és levitaként bizonyos csoportszabályok és normák érvényesek rá. Ő ezeket a csoportnormákat kívánta megtartani, mert különben a csoport tagjaként a választott nép felé a maga szolgálatát nem tudta volna elvégezni. Nem egyszerűen csak arról van szó, hogy két érzéketlen, együttérzés nélküli ember, hanem két csoport tagja és csoportnormákat tart meg. Azért, mert a csoportnorma teszi lehetővé számukra azt, hogy a saját szerepüket abban a csoportban be tudják tölteni.

Nemcsak személyes előítéletek léteznek, hanem én, mint egy csoport tagja, átveszem annak a csoportnak esetleg az előítéletességét, egyéni látásmódját, és ez alapján nem segíthetek. Aztán az is lehet, hogy például félelem akadályoz meg, de itt nem pusztán az egyéni félelemről van szó, hanem a csoportban való tagságom okán jön meg a félelem. Például azt mondom, hogy a csoport nem pártolja, hogy mondjuk annak az idegennek, vagy egy más csoport tagjának segítsek. (Hányszor tapasztaljuk manapság a politikában.) Ha én segítek, ki fognak rekeszteni. Vagy ha segítek, akkor én pórul fogok járni, mert a csoport azt meg fogja torolni. Akkor lehet a társas ítéletekből fakadó félelem.

Akkor most nyilván három nagyon egyszerű mondatot el lehet mondani, tehát lehetséges az egy helyzetben, hogy én egyénként és egy csoport tagjaként is segítek. Lehetséges az, hogy sem egyénként, sem a csoport tagjaként nem segítek, de a mai történet a kettő között van. Egy olyan történet, amiben arról van szó, hogy egyénként segítenék, csoporttagjaként pedig nem. Ez a történet. Honnan tudjuk, hogy ez a történet? Onnan, hogy amikor Jézus elmondja a példabeszédet és megkérdezi: „Ki volt a felebarátja annak, aki találkozott a bajba jutott emberrel?” A válasz így szól: Hát, aki segített neki, ő volt a felebarátja. Jézusnak a válasza így szól: „Akkor menj te, és hasonlóképpen cselekedjél!”

A kérdező onnan indul ki, hogy egész természetes számára az, hogy a pap és a levita nem segít. Eljut oda ő maga, neki az a válasza, hogy a törvény alapján is azt tudom mondani, mert Jézus értelmezte a törvényt egy történetben, és ő törvénytudóként ezt aláírja, hogy igen, az a felebarátja. Tehát a törvénytudó már most személyként – mondjuk így, hogy egyénként – eljut oda, hogy azt mondja, hogy ebben a helyzetben segíteni kellett volna. De mi ebben a drámai? A drámai az, hogy ez őbenne egy belső feszültséget fog teremteni. Mert a csoport tagjaként pontosan tudja, hogy a pap és a levita nem járhat így el, és most magánemberként azt mondta, de hát a felebarát mégiscsak az és az is benne van a törvényben.

Az a gyönyörű a történetben, hogy Jézus elmond egy történetet, és végül a törvénytudó nem válasszal megy el elsősorban, hanem kérdéssel. Ez a kérdés már nem az a kérdés, amit föltett provokáció szempontjából, minthogyha ő semleges maradhatna. Ez a kérdés már most a törvénytudó személyes kérdésévé vált. Mit teszel akkor, ha az most már a személyes meggyőződésed, hogy én a felebarátja vagyok, tehát segítenem kell, de a csoport tagjaként pedig azt mondanám, hogy nem segítek? Mert egy írott vagy íratlan csoportnorma azt mondja, hogy ne segíts. Ezért nagyon izgalmas a történet, mert látszólag befejezzük ott, hogy és akkor Jézus válaszol, és a törvénytudó megérti. Az igazi történet ekkor kezdődik, hogy mit fog ezután csinálni a törvénytudó?

Akkor a következőt mondhatjuk az első, hogy egyénként mi segíthet nekem, hogy segítsék, attól függetlenül, hogy én, vagy a másik melyik csoportnak a tagja. Az például, hogy hoztam egy előzetes döntést. Az előzetes döntés erről szól, hogyha bajban van, segítek. Nem azt kérdezem, hogy melyik csoport tagja, azt sem kérdezem, hogy én melyik csoport tagja vagyok, hanem azt kérdezem, hogy bajban van-e? Ha bajban van, akkor segítek, és ez nekem bőven elég. Tehát az első: hozok egy előzetes döntést.

A második, például az is segíthet, hogy van bennem egy értékrend, ami alatt most egy értéksorrendet értek, és azt mondom, nagyon fontos nekem a csoportnorma. Nagyon fontos nekem a társas önazonosságom és a csoport. Nagyon jó, hogy csoportokhoz tartozunk. Nagyon-nagyon-nagyon fontos, de az értékrendemben, bizonyos helyzetekben azt mondom, hogy ezt fölül fogom írni egy másik embernek a javára, az ő segítésére, és hozok egy stratégiai döntést erről.

A harmadik megfontolás az, hogy látom azt, hogyha így járok majd el, akkor bizonyos szempontból normaszegés is lehet. Mint ha megállt volna a pap és a levita segíteni, az normaszegés, fenyegeti azt, hogy ők a csoport tagjaként a szerepüket betöltsék. De nem arról van pusztán csak szó, hogy akkor most a mai evangélium arra szólít föl bennünket, hogy normaszegők legyünk, hanem arról, hogy valaki egy másik ember érdekében még egy olyan csoportnormát is megszegjen, ami neki kárt okoz. Nem előnyöket jelent neki, hanem kárt okoz. Mert itt erről van szó, ha ők a csoport tagjaként megszegették volna a csoportnormát, az ő nekik egy csomó hátránnyal járt volna egyéni és csoportos szempontból.

A zárás pedig arról szól, hogy egyrészt, azt gondoljuk, hogy a történet az szépen befejeződik. Nem befejeződik, hanem éppen nyitottá válik. És nyitottá válik abból a szempontból, hogy föltegyük újból és újból magunknak ezt a kérdést, hogy mit tesztek azokban a helyzetekben, ahol, ha azt kérdezik tőlem: „Te testvér segítenél? Hát persze, hogy segítenék. Hogy kérdezhetsz ilyet?” A második kérdés így szól: „Te testvér segítenél-e annak a csoport a tagjának? – Hát ha, ő abban a csoportban van? Hát, ha ő annak a csoportnak a tagja...” De a kérdés így szól, és ettől lesz igazán nehéz a helyzet, hogy te egy csoport tagjaként segítenél-e, ha az a másik ember egy másik csoport tagja? És az a megrendítő, hogy magánemberként azt mondanám „Hogy gondolod te azt, hogy nem segítenék?”, de a kérdés így szól: „Ennek a csoportnak a tagjaként segítenél-e annak a csoport a tagjának?” És ha ott nem ez a természetes válasz, hogy „Persze!”, erről szól a mai evangélium.

A törvénytudó a rabbihoz intéz kérdést, Jézus története nyomán egyszer csak a legszemélyesebb, a hitének a legmélyét érintő kérdéssé válik, és ezzel a kérdéssel megy már most el az útjára. Milyen szép ez, hogy Jézus egyrészt végig mennyire komolyan veszi ezt a törvénytudót. Megengedi neki, hogy még csak ne is Jézus kérdésén kezdjen el gondolkozni, hanem ahogy megy el, a saját kérdését tegye föl és a saját kérdésére a saját válaszát találja meg, miközben egy csoportnak a tagja, egy olyan csoportnak, amely méltán mondja azt, hogy fontosak a csoport normái. Amen.